

מעריך זה נכתב ע"י נועם יוגב במסגרת קורס מתודיקה להוראת המוזיקה מסלול תעודת הוראה במוזיקה- אוניברסיטת בר-אילן בהנחיית ד"ר עטרה איזקסון.

קהל היעד : כיתה י"ב, מספר תלמידים : 16

הידע הקודם שיש לתלמידים הוא כתיבה וזיהוי תבניות מקצב במשקלים משולשים וזוגיים משמיעה. כמו כן, יכולת נגינת תבניות מקצב על הכלי האישי שלהם.

נושא מלכד : משקל מורכב.
משקל 5/4 (הוראת יצירה)

מטרות :

- התלמידים יזהו את המשקל 5/4 משמיעה
- התלמידים יצרו תבניות מקצב במשקל 5/4
- התלמידים ייחשפו לסגנונות שונים בהם מופיע המשקל 5/4

אמצעי עזר : מחשב, מקרן, רמקולים, 4 סטים של מקלות ותיבות, מטרונום וטוש ללוח.

הוראת יצירה

מעריך שיעור – לימוד משקל 5/4

מהלך השיעור :

1. פתיחה : התלמידים יאזינו לתחילת הפרק השני (אלגרו קון גרציה) מתוך הסימפוניה השישית ("הפאתטית") של פיוטר איליץ' צ'ייקובסקי. (17:45-20:10) תמיד רצוי לציין מס' תיבות בשל הבדלים בזמני הביצוע.
2. התלמידים יאזינו לקטע קצר יותר (17:45-18:51) בניצוח אבגני מראבינסקי עם הפילהרמונית של לנינגרד הקלטה משנת 1961 מתחילת אותו פרק אך הפעם עם הוראת האזנה. ההוראה - "העיתונאי וחוקר המוזיקה פיטר גוטמן כינה את הפרק הנ"ל – Limping Waltz. "וולס צולע". קישור למאמר. תמיד כדאי לתת את המטלה לפני שמאזינים כדי שיוכלו לנסות לענות מיד אחרי ההאזנה התלמידים יאזינו פעם נוספת ויחשבו למה דווקא כינוי זה ניתן ליצירה".
3. לאחר ההאזנה, התלמידים יציעו הצעות לסיבה שבגינה הכינוי ניתן לפרק. ("נשמע ריקודי אבל לא סימטרי", "מרגיש וולס אבל לא ברור כמו וולסים אחרים", "וולס במשקל שונה", "לא יודע", "למדנו שוולס הוא בשלושה רבעים, אז איך אני לא מצליח לספור את זה?").
4. התלמידים יאזינו לקטע הקצר פעם נוספת אך הפעם ישאלו: "מה המשקל של הפרק?" ("7/4", "לא יודעים", "5/4"). אולי כעת הזמן לתת את תמונת התווים של 2 העמ' הראשונים, כי מאוד קשה לגלות את זה בספירה או ניצוח. אפשר גם להביא כאן את דייב ברובק Take five או כל דוגמא אחרת שתמחיש את אותו משקל

5. התלמידים יאזינו לפרק מהתחלה ([17:45-20:10](#)) ויביטו במורה מוחא כף בצורה מודגשת על הפעמה הראשונה ושאר הפעמות באופן חלש. בסימן של המורה ("עכשיו אתם", הנהון עם הראש, התקרבות לתלמידים) התלמידים יצטרפו למחיאות. לאחר 4 תיבות, המורה יפסיק והתלמידים יעשו זאת בעצמם. התלמידים ממשיכים עד שהמורה מצטרף אליהם רק הפעם הוא מדגיש גם את הפעמה הרביעית (1+4). התלמידים מצטרפים אליו לפי הסימן שלו.
6. המורה עוצר את המוזיקה והתלמידים מאזינים להוראות משימה: "נשחק" פעמה עוברת". הפרק מתנגן ([17:45-20:10](#)) והתלמיד הראשון בח' מוחא כף על הפעמה הראשונה. בכך הוא מעביר את המוזיקה לתלמיד שלצידו שמוחא כף על הפעמה הרביעית, התלמיד הבא מוחא על הפעמה הראשונה וכך הלאה. צריכה להתבצע מחיאה אך ורק על הפעמה הראשונה והרביעית. תלמיד אשר טועה יוצא מן המשחק". המשחק נגמר כאשר נשאר תלמיד אחד – נתון לשיקול המורה.
7. התלמידים יקשיבו להסבר מילולי קצר על היצירה והמלחין. "הקטע שהאזנו לו הוא הפרק השני מתוך הסימפוניה השישית (1893) מאת המלחין הרומנטי מן המאה ה-19, פיוטר איליץ' צ'ייקובסקי. היצירה מכונה "הפתחית" אגב, צ'ייקובסקי העניק כינוי זה שא"כ שונה ופורש בטעות ובנויה מארבעה פרקים. המלחין צ'ייקובסקי כתב 6 סימפוניות, וכמו כן מספר רב של יצירות לכלי סולו, בין השאר לכלי שלו – הפסנתר".
- בנוסף לכך, כתב 4 בלטים ביניהם ניתן למצוא בלטים בין המפורסמים ביותר ברפרטואר הקלאסי: אגם הברבורים ומפצח האגוזים".
8. התלמידים צופים במוטיב הקצבי של הפרק מוקרן על הלוח. כדאי להוסיף את המקצב של התיבה הבאה כי אחרת המשפט קטוע

- התלמידים מאזינים למורה שר את המוטיב בשפה ה"טה" (בטמפו 70 BPM על פי מטרונום).
- התלמידים מצטרפים אליו בסימן שלו. ("עכשיו אתם", התקרבות, מתן Q עם היד המסמל להצטרף). המורה מפסיק את שירתו והתלמידים ממשיכים בלעדיו. לאחר כ-8 תיבות, המורה מפסיק את התלמידים.
9. לשם ביצוע משימה, התלמידים מתחלקים ל-4 קבוצות על ידי המורה. הקבוצות יחולקו כך שרמת כל קבוצה תהייה הטרוגנית מבחינת רמת בקיאות החומר (על סמך מידת הכרות המורה את התלמידים).
- הוראה המשימה: "כל קבוצה תיצור מוטיב קצבי במשקל 5/4, ותכתוב אותו לעצמה בתווים. לאחר עבודה של כ-5 דק', כל קבוצה תעמוד ותנגן את המוטיב הקצבי בכלי הקשה (מקלות ותיבות) את המוטיב שלה אל מול כל הקבוצות האחרות. מטרת הקבוצות האחרות היא להיות הראשונה להצביע, לזהות את המוטיב, לכתוב אותו על הלוח ולשיר אותו בשפה ה"טה". המוטיב צריך להיות מנוגן בטמפו איטי (בליווי מטרונום - 70 BPM) של היצירה ששמענו וגם ברור ומובן לשומעים.

שימו לב! המוטיב צריך להיות ברור גם לקבוצה עצמה, כך שבעת הצגת המוטיב כל חברי הקבוצה המציגה יקישו על כלי ההקשה את המוטיב באוניסון כמקשה אחת".
 תוך כדי המשימה, המורה משוטט בין הקבוצות השונות בשביל לוודא הבנה, שיתוף פעולה והתקדמות.
 מוטיבים אפשריים אשר התלמידים ייצרו :

להלן הצעות להתייחסות המשך לפרק זה ולסימפוניה כולה:

- התזמור השונה של הנושא בפרק
- כמה פעמים חוזרת מנגינת הנושא? מהו מבנה הפרק?
- היחס של המלחין ליצירה הזו (היה מאוד גאה בה)
- באלו אמצעים מוסיקליים מושגת האוירה השונה והמיוחדת של כל פרק?
- האידאה של היצ': מאבק בין הכוח הויטאלי של החיים אל הדעיכה הבלתי נמנעת. מעין רפלקציה של האוטוביוגרפיה של המלחין